

Povezanost suradnje između roditelja i učitelja edukacijskog rehabilitatora u osnovnoj školi

Ivana Sabolić¹, Patricija Karaman², Marija Dautanec Božić³

¹*Osnovna škola Eugen Kumičića, Slatina, Dobriše Cesarića 24, Republika Hrvatska*

²*Osnovna škola Eugena Kumičića, Slatina Dobriše Cesarića 24, Republika Hrvatska*

³*Osnovna škola Đurđevac, Đurđevac, Basaričekova 5/d, Republika Hrvatska*

Kontakt za korespondenciju: ivana.sabolic2@skole.hr

Stručni rad

Sažetak: *Ovaj rad razmatra pitanje povezanosti suradnje između učitelja edukacijskog rehabilitatora i roditelja djece s teškoćama u razvoju te njihovu uključenost u odgojno-obrazovni proces kroz što raznovrsnije oblike suradnje, a sve kako bi se dosegao najviši stupanj suradničkih odnosa – partnerstvo. Uspješna suradnja važan je čimbenik odgojno-obrazovnog procesa, a sami roditelji kao i učitelj edukacijski rehabilitator svojim sudjelovanjem razvijaju kulturu obrazovne ustanove. Roditelji djece s teškoćama u razvoju i učitelji edukacijski rehabilitatori imaju zajedničku odgovornost u razvijanju suradničkih odnosa i treba težiti unapređivanju suradnje od razine u kojoj je komunikacija površna do razine u kojoj vlada podržavajuća i otvorena komunikacija. Iako im je cilj isti, uloge se roditelja i učitelja edukacijskog rehabilitatora ipak razlikuju. Uloga učitelja edukacijskog rehabilitatora obilježena je profesionalnim pristupom, što učitelja edukacijskog rehabilitatora svakako stavlja u poziciju inicijatora suradnje, ali bez jednako zainteresiranog roditelja s druge strane, planirane korake za suradnju, bilo bi nemoguće kvalitetno i provesti. Cilj ovog rada je ispitati stupanj osviještenosti o suradnji između roditelja djece s teškoćama u razvoju i učitelja edukacijskog rehabilitatora, kolika je važnost te suradnje i međusobnog uvažavanja, zatim saznati kvalitetu te suradnje i vidjeti koji su to novi oblici suradnje s obzirom na sve veću zastupljenost online komunikacije. Rezultati ovog istraživanja dati će bolji uvid u povezanost suradnje između učitelja edukacijskog rehabilitatora i roditelja djece s teškoćama u razvoju, kao i prikazati koji su to novi oblici suradnje prisutni s obzirom na situaciju uzrokovanu COVID-19 virusom.*

Ključne riječi: *suradnja, partnerstvo, roditelji, edukacijski rehabilitator, online komunikacija, obrazovni proces*

Uvod

Obitelj je prva okolina koju dijete dolaskom na svijet upoznaje. Roditeljska je zadaća odgojiti dijete, a polaskom djeteta u školu ta se zadaća počinje dijeliti sa školom. Autor Juričić (2012) ističe kako je osnovna zadaća škole potaknuti učenike na učenje, istraživanje, razvijanje različitih sposobnosti, kreativnosti učenika i razumijevanja svijeta koji ih okružuje. Lalić, Mardešić, Nazor, Šandrović-Mucalo (1999) navode da škola daje različita znanja, potiče znatiželju, širi vidike, razvija radne navike i osjećaj odgovornosti. Kako bi se dijete pravilno razvijalo, potrebna je suradnja između roditelja i škole odnosno učitelja. Autori Rosić i Zloković (2003) napominju kako se suradnjom razvija međusobno povjerenje i poštivanje te se dijeli suodgovornost u odgoju i obrazovanju. Vučak (2000, prema Lukaš i Gazibara, 2010) navodi kako bi roditelji što više ostvarivali suradnju s učiteljima, moraju se osjećati dobrodošlima u školu, moraju osjetiti kako je učiteljima stalo do njihovog mišljenja. Spoznaja o važnosti suradnje između roditelja i učitelja i o njenoj ključnoj ulozi u usklađenosti odgoja u obitelji i školi još je jedan od razloga odabira ove teme. Što je suradnja, zašto je važna, kakva je bila suradnja za vrijeme nastave na daljinu te koju su ulogu u svemu imali roditelji djece s teškoćama u razvoju i učitelji edukacijski rehabilitatori samo su neki od elemenata ispitanih u ovome radu. Nastojeći prikazati oblike suradnje između roditelja djece s teškoćama u razvoju i učitelja edukacijskog rehabilitatora u istraživanju je korišten anketni upitnik.

Suradnja ili partnerstvo

Klaić (1990, prema Kolak, 2006) ističe da su najvažniji odnosi između odgojno-obrazovne ustanove i obitelji upravo suradnja i partnerstvo te da se pod pojmom suradnja najčešće podrazumijeva sposobnost prilagodbe drugim osobama, sposobnost pravljenja kompromisa, sposobnost da budemo suosudionici i sudionici. Kako navodi autorica Ljubetić (2014), pojmove „suradnja” i „partnerstvo” ljudi često poistovjećuju, no one nisu istoznačnice te svaki od tih termina ima svoje značenje. Prema Bašić, Žižak, Koller – Trbović (1993) suradnja je vrlo složen, mnogostran i višedimenzionalan proces. Za suradnju je potrebno postojanje osnovnog preduvjeta, a to je motiviranost sudionika za uspostavljanje suradničkih odnosa. Prema Maleš (1996) partnerski odnos je onaj u kojemu su i roditelji i učitelji jednaki i odnose se jedni prema drugima kao kolege te dijele informacije, ciljeve i obveze vezane uz odgoj i obrazovanje djeteta i obje su strane aktivne u poticanju razvoja djeteta i imaju određene dužnosti i svoja prava. Autor Kolak (2016, prema Lukaš i Gazibara, 2010) ističe kako je za kvalitetnu suradnju potrebno ulagati zajednički i obostrani trud te kako se treba pokušati zadovoljiti interes obiju

strana (roditelji i učitelji) kako bi se ostvarila zajednička vizija. Stričević (1995, prema Kolak, 2016) naglašava da se pojam suradnje s roditeljima vremenom mijenjao, a usporedno s traganjem za novim i djelotvornijim oblicima rada s roditeljima, te kao takav on danas podrazumijeva i najsloženiji oblik suradnje, a to je uključivanje roditelja u neposredni odgojno-obrazovni proces. Kako bi bolje razlikovali ova dva pojma (suradnja i partnerstvo), autorica Ljubetić (2014) navodi nekoliko čimbenika koji pojašnjavaju tu razliku. U suradnji roditelja i odgojno-obrazovnih ustanova roditelji se percipiraju kao „druga strana” u odgoju djece. Nadalje, navodi kako su roditelji povremeno uključeni u školske aktivnosti, suradnja je usmjerena na primanje informacija o djetetovom uspjehu te da roditelji dolaze u školu na poziv učitelja. Kod partnerskog odnosa autorica Ljubetić (2014) ističe kako su roditelji uključeni u sve aktivnosti škole, komunikacija je otvorena, iskrena, ravnopravna i kontinuirana. Interesi su usmjereni prema djetetu i njegovoj dobrobiti, a odnosi roditelj-učitelj su ravnopravni. Home School Links (1992, prema Maleš 1996) partnerstvo definira kao ugovoreni odnos u kojem roditelji i učitelji imaju jasna zajednička očekivanja. Ljubetić (2014) u istraživanju zaključuje kako partnerstvo podrazumijeva visoku motiviranost od strane roditelja za uključivanje u rad i aktivnosti škole te doprinose kvaliteti rada ustanove.

Tradicionalni oblici suradnje

Suradnja se može podijeliti na tradicionalnu i suvremenu. Prema Lukaš i Gazibara (2010) u tradicionalne oblike suradnje možemo navesti sljedeće: roditeljski sastanak, skupno informiranje, individualni razgovori, grupni razgovori i savjetovanje. Roditeljske sastanke, kao oblik suradnje roditelja i učitelja, Juričić (2004) dijeli na školske, razredne i odjelske roditeljske sastanke. Navodi kako se na školske roditeljske sastanke okupljaju svi roditelji zbog neke potrebe, razredni roditeljski sastanci se sazivaju ako određeni razred ima neke potrebe dok se odjelski roditeljski sastanci sazivaju prema unaprijed razrađenom planu, a na njima se najčešće raspravlja o općim odgojnim i obrazovnim problemima. Autor Rečić (2016) navodi kako je prednost roditeljskih sastanaka, kao oblika suradnje, međusobno upoznavanje roditelja dok je nedostatak to što su roditelji u takvom obliku suradnje većinom pasivni sudionici. Skupno informiranje autor Rosić (2005) navodi kao oblik suradnje na kojem su istovremeno prisutni svi roditelji učenika jednoga razreda, odjela ili čitave škole. Kao i kod roditeljskih sastanaka prednost ovakvog oblika suradnje je međusobno upoznavanje roditelja dok je nedostatak kontaktiranje s velikim brojem ljudi koji se međusobno jako razlikuju, ističe Rosić (2005, prema Lukaš i Gazibara, 2010). Individualni razgovor je jedan od najprisnijih oblika suradnje

roditelja i učitelja, navodi Jurić (2004). Da bi individualni razgovor bio uspješan, Milanović, Šupljika, Gabelica, Starc, Lušić, Jukić, Pleša, Rajković, Šaravanja, Šarić, Modrić, Dragojević, Profaca, Žižak (2014) ističu kako se za njega treba dobro pripremiti, a to znači da treba predvidjeti dovoljno vremena, aktivno slušati, biti iskren, otvoren. Istraživanje koje je provela Mavračić Miković (2019, prema Marjanović, 2020) pokazuju kako su individualni razgovori najadekvatniji oblici suradnje. Rosić (2005, prema Lukaš i Gazibara, 2010) navodi da se skupni razgovori s roditeljima ostvaruju kada postoje slični problemi koji povezuju roditelje. Autori Rosić i Zloković (2003) ističu kako skupinu povezuje odgojno-obrazovna situacija u kojoj su se našli roditelji i učitelji te se skupnim razgovorima rješava opća problematika ili problematika određene skupine roditelja, odjela, odsjeka. Lukaš i Gazibara (2010) navode kako skupinu povezuje istovjetnost teme, a imaju informativnu i savjetodavnu zadaću te su usmjeravajući i poticajni za kvalitetno aktiviranje roditelja u radu na zadacima škole. Savjetovanje, kao oblik suradnje, moguće je razvijati kroz individualne razgovore, roditeljske sastanke, radionice, davanje prijedloga i razmjenu iskustava, navodi autorica Relja (2005) te ističe kako je svrha savjetovanja pomoći obiteljima u prevladavanju poteškoća, razumijevanju suodnosa u obiteljima, razvijanju skladnih veza na svim razinama od škole do obitelji.

Suvremeni oblici suradnje

Suvremeni oblici suradnje učitelja i roditelja teže biti prijateljski oblici suradnje, navode Lukaš i Gazibara (2010) te napominju kako se u njih ubrajaju različiti oblici druženja (školske svečanosti, predstavljanje školskog lista, literarne večeri itd.), aktivnosti roditelja u školi, zajednički izleti, pedagoške radionice, škole za roditelje, listovi za roditelje, tematski panoi, posjeti roditeljskom domu te pismeno obraćanje roditeljima. Uzelac, Bognar i Bagić (1994, prema Holika, 2019) ističu da je najuspješniji oblik rada s roditeljima upravo pedagoška radionica s grupama roditelja, zbog toga što se u njoj izmjenjuju iskustva, potiče se osjećaj samopouzdanja i vlastitih vrijednosti. Rađenović i Smiljanić (2007, prema Holika, 2019) utvrđuju kako komunikacija mora biti višesmjerna, a središnji dio pedagoške radionice uvijek je aktivnost. Potočnjak (1983, prema Lukaš i Gazibara, 2010) napominje da ako se roditeljima želi pružiti opći uvid u suvremenu i naprednu pedagošku, psihološku, zdravstvenu, društvenu i drugu odgojnu problematiku, trajno ih zainteresirati za pravilno rješavanje odgojnih pitanja, onda je za to potrebno duže razdoblje sustavnog organiziranog rada, a to je škola za roditelje. Kako je već napomenuto jedan od oblika suradnje je školski list za roditelje. Lukaš i Gazibara

(2010) navode kako on sadrži pisanu riječ, crteže i fotografije. Ističu kako tekst mora biti razumljiv i pristupačan roditeljima svih dobnih skupina, obrazovanja, socioekonomskih i kulturnih slojeva. Lukaš i Gazibara (2010) također navode i tematski pano kao oblik suradnje. Svrha im je, napominju, kao i kod lista za roditelje, informiranje putem pisane riječi. Ovo je oblik neizravne komunikacije kada učitelj i roditelj nisu u izravnom kontaktu. Rosić i Zloković (2003) navode da je posjet roditeljskom domu oblik suradnje u kojem učitelj ima izravan uvid u djetetov dom, okolinu u kojoj živi i obiteljsku situaciju. Kroz ovakvu se suradnju roditeljima i učiteljima pruža mogućnost boljeg razumijevanja, kvalitetnija suradnja, a sve za dobrobit djeteta, ističe Jurić (1998, prema, Rosić i Zloković, 2003). Također, jedan od suvremenog oblika suradnje roditelja i učitelja je pismeno obraćanje roditeljima. U većini slučajeva koristi se za prenošenje negativnih novosti navode Lukaš i Gazibara (2010), stoga je potrebno pomno birati riječi, a sadržaj teksta treba biti jasan i razgovijetan. Online suradnja je u škole uvedena unazad nekoliko godina. Autori Madianou i Miller (2012, prema Delinić, 2020) navode prednosti i nedostatke suvremene komunikacije putem digitalnih medija. Tako navode da su prednosti: brzina - ušteda vremena svih sudionika, trenutno dobivanje i prenošenje informacija, ostaje trag elektroničke pošte (pisani oblik), moguće je komunicirati u bilo koje vrijeme, moguće je odabrati ton govora, brz i povoljan način komunikacije. Nedostatci tog načina komunikacije jesu: prenošenje samo kratkih informacija, nemaju svi roditelji dostupno računalo niti pristup internetu, nedovoljna informatička pismenost, mogućnost propuštanja obavijesti zbog neredovite provjere dobivene pošte.

Suradnja za vrijeme nastave na daljinu

Autorice Čurković, Krašić i Katavić (2020) navode u svom radu kako je zdravstvena kriza širenjem novog korona virusa uzrokovala značajne promjene u različitim aspektima života, pa tako i u obrazovanju. Basilaia i Kvavadze (2020, prema Čurković i sur., 2020) ističu da je u vrijeme korona virusa u ožujku 188 zemalja diljem svijeta u potpunosti ili lokalizirano zatvorilo škole kako bi se spriječilo širenje virusa. Među tim zemljama se od 13. ožujka 2020. godine našla i Hrvatska odlukom Nacionalnoga stožera civilne zaštite Republike Hrvatske o prekidanju održavanja nastave u školama, čime se 16. ožujka 2020. godine nastava počela održavati na daljinu. Ministarstvo obrazovanja i znanosti (2020, prema Čurković i sur., 2020) u svojim uputama navodi da nastava na daljinu većinom odvijala asinkrono, odnosno učenici su imali pristup materijalima koje su učitelji stavljali na mrežne platforme te je za sve obrazovne institucije omogućena tehnička podrška, kao i podrška prilikom izrade materijala za nastavu. Također su upute Ministarstva obrazovanja i znanosti (2020, prema Čurković i sur., 2020)

sadržavale sljedeće, osim putem mrežnih platformi, nastava se održavala i putem televizijskih programa na kojima su učenici mogli pratiti sadržaje specifične za njihov razred, a zbog iznenadnosti pojave novog korona virusa prijelaz na e-učenje također je morao biti brz. Učitelji, učenici, ali i roditelji morali su se na različite načine prilagoditi novoj situaciji. U doba kada se nastava održavala na daljinu, roditeljska uključenost kod kuće, koja uključuje nadgledanje i pomoć u izvršavanju zadaća, pomoć u učenju, planiranju učenja te organizaciji vremena (Christenson i Sheridan, 2001; Epstein, Sanders, Sheldon, Simon, Salinas, Jansorn, Van Voorhis, Martin, Thomas, Greenfield, Hutchins, i Williams, 2009, prema Čurković i sur., 2020), bila je istaknutija no ikada prije. Marjanović (2020) navodi da su sve češći oblici komuniciranja preko društvenih mreža i budući da smo okruženi digitalnom tehnologijom, digitalni mediji postaju svima pristupačniji, a predstavljaju lakši, brži i jednostavniji način prenošenja informacija koristeći SMS, e-poštu, Web stranice te aplikacije poput WhatsApp-a i Viber-a. Marjanović (2020) navodi u svom radu da se SMS porukom najčešće šalju kratke poruke, odnosno podsjetnici za neke događaje, E-poštom i preko Web stranica roditelje obavještavamo o novostima, događajima ili obavijestima. Web stranice također sadrže podatke o školi te su postavljene informacije dostupne svim zainteresiranim. Za razliku od tradicionalnih oblika komunikacije, Marjanović (2020) navodi da suvremeni oblici odnosno komunikacija elektroničkim putem ne zahtijeva prisutnost roditelja i učitelja, pa tako predstavlja praktičniju i jednostavniju komunikaciju te da digitalna tehnologija, ne samo da olakšava komunikaciju između roditelja i učitelja, nego daje priliku roditeljima da se međusobno bolje upoznaju, povežu, razmjenjuju iskustva i informacije.

Uloga obitelji

Rosić (2005, prema Holinka, 2019) ističe da je obiteljski odgoj za razliku od školskog odgoja izrazita odgojna djelatnost. Roditelji su djetetovi prvi učitelji prema Buljan Flander i Karlović, (2004, prema Holinka, 2019) zbog toga što dijete u domu usvaja prva znanja, razvija prve vještine, umijeća i navike, razvija emocije, formira stavove, stječe prva socijalna iskustva, usvaja osnove kulture ponašanja, dobiva pomoć, zaštitu, ljubav i sigurnost navodi Jurčić (2012, prema Holinka, 2019). Autori Buljan Flander i Karlović (2004, prema Holinka, 2019) ističu da su djeca čiji su roditelji puni ljubavi i topline, ali jasni i čvrsti u postavljanju pravila, u prosjeku boljih socijalnih vještina, bolje se snalaze u društvu i školi, nego djeca roditelja koji postavljaju premalo ili previše ograničenja i pravila i koliko god roditelji često bili prezaposleni, umorni ili napeti, uvijek postoje neke jednostavne male stvari koje mogu učiniti za djecu kako bi poticali njihov intelektualni i emocionalni razvoj. Prema Rosić (2005, prema Holinka, 2019) može se

zaključiti da će učenici postizati bolji uspjeh u školi i brže napredovati ako s njim rade i roditelji, a prema Diković i Tatković (2016, prema H. Holinka, 2019) ako roditeljsko aktivno uključivanje što prije započne i što dulje traje biti će uspješnije.

Uloga edukacijskog rehabilitatora

Autorice Kudek Mirošević i Granić (2014) navode da se zbog sve češćeg uključivanja djece s teškoćama u redoviti sustav odgoja i obrazovanja pojavila se velika potreba za stručnjakom edukacijsko-rehabilitacijskog profila. Također navode da edukacijski rehabilitatori izrazito pridonose inkluzivnom procesu svojom profesionalnom potporom i specifičnim profesionalnim kompetencijama. Prema Kudek Mirošević i Granić (2014) uloga edukacijskih rehabilitatora u odgoju i obrazovanju zaista je širokog spektra, njihovi su zadatci da u radu s djecom potiču njihov adaptivni potencijal i funkcioniranje, ali očekuje se i da rade na mijenjanju društvene okoline djece, bilo to u radu s vršnjacima, roditeljima ili školom. Također navode da se poslovi i zadatci edukacijskog rehabilitatora često isprepleću s ostalim stručnjacima i sudionicima odgoja i obrazovanja. Autorice Kudek Mirošević i Granić (2014) navode da se edukacijski rehabilitatori uključuju u neposredni rad s učenicima, rad i suradnju s njihovim učiteljima, roditeljima i ostalim članovima stručnog tima u školi i izvan nje te da u sklopu timskog rada edukacijski rehabilitator također je član Povjerenstva za utvrđivanje psihofizičkog stanja djeteta/učenika i sudjeluje u procjeni učenika za upis u prvi razred osnovne škole. Kao što su autorice Kudek Mirošević i Granić (2014) prikazale u radu, uloga edukacijskog rehabilitatora nužna je u sustavu odgoja i obrazovanja. Autorica Milošak (2008) u svojem radu navodi kako je uloga edukacijskog rehabilitatora veoma kompleksna i zahtijeva veliki trud u pogledu suradnje i timskog rada te da se od edukacijskog rehabilitatora očekuje da bude svestran i prilagodljiv i da spremno odgovara na sve zahtjeve. Autorica ističe da edukacijski rehabilitator nije više samo učitelj u frontalnom i neposrednom radu s učenicima, on je član brojnih timova škole, kao i stručnjak koji ostalima pruža profesionalnu podršku u radu s djecom s teškoćama u razvoju.

Metodologija istraživanja

Cilj istraživanja

Ispitati stupanj osviještenosti o suradnji između roditelja djece s teškoćama u razvoju i učitelja edukacijskog rehabilitatora, kolika je važnost te suradnje i međusobnog uvažavanja, zatim

saznati kvalitetu te suradnje i vidjeti koji su to novi oblici suradnje s obzirom na veću zastupljenost online komunikacije.

Zadaci istraživanja

1. Utvrditi koje oblike suradnje roditelji/učitelji edukacijski rehabilitatori radije odabiru.
2. Utvrditi stavove roditelja/učitelja edukacijskog rehabilitatora o međusobnoj suradnji.

Uzorak istraživanja

Veličina uzorka sastoji se od 14 učitelja edukacijskih rehabilitatora i 27 roditelja. Istraživanje je provedeno na području dvije županije: Virovitičko-podravska i Koprivničko-križevačka županija. Ispitanici u istraživanju su roditelji (otac/majka) djece iz posebnih odjela OŠ Eugena Kumičića, Slatina i OŠ Đurđevac i učitelji edukacijski rehabilitatori iz OŠ Eugena Kumičića, Slatina i OŠ Đurđevac. Pogledaju li se podaci za promatrane skupine može se uočiti kako su 34,1% ispitanika edukacijski rehabilitatori, dok su 65,9% ispitanika roditelji.

U istraživanju se poštuju načela Etičkog kodeksa.

Instrument i postupak istraživanja

Za instrument istraživanja odabrana je anketa. Sastavljen je anketni list za roditelje koji sadrži 16 tvrdnji te anketni list za učitelje edukacijske rehabilitatore koji se također sastoji od 16 tvrdnji. Tvrdnje su približno jednakog sadržaja, kako bi se pri interpretiranju rezultata odgovori iznosili paralelno, radi mogućnosti usporedbe. Anketni list se sastoji od tvrdnji otvorenog, zatvorenog i mješovitog tipa. Roditelji djece s teškoćama u razvoju i učitelji edukacijski rehabilitatori odgovaraju na tvrdnje postavljene u anketnom listu te je zajamčena anonimnost. Anketni list je sastavljen za potrebe ovog istraživanja. Ispitivanje je provedeno u razdoblju od 10. ožujka do 20. ožujka 2021. godine u OŠ Eugena Kumičića, Slatina i u OŠ Đurđevac. Kategorijski podaci istraživanja su prikazani putem apsolutnih i relativnih frekvencija. Numerički podaci su prezentirani aritmetičkom sredinom i standardnom devijacijom, te rasponom obilježja. Razlike kategorijskih varijabli testirane su Fisherovim egzaktnim testom zbog manje veličine promatranog uzorka. Sve p vrijednosti su dvostrane. Razina značajnosti je postavljena na $\alpha=0,05$. Dok je za statističku analizu korišten statistički program SPSS (inačica 26.0, SPSS Inc., Chicago, IL, SAD).

Rezultati istraživanja

Tvrdnje iz anketnog lista za roditelje uglavnom su ista ili slična tvrdnjama iz anketnog lista za učitelje edukacijske rehabilitatore, stoga su rezultati prikazani paralelno i gdje god je moguće prikazani su tablicom.

Tablica 1: Uzorak

		N	%
Skupina	EDUKACIJSKI REHABILITATORI	14	34,1%
	RODITELJI	27	65,9%
	Ukupno	41	100,0%

Pogledaju li se podatci za promatrane skupine može se uočiti kako su 34,1% ispitanika edukacijski rehabilitatori, dok su 65,9% ispitanika roditelji.

Tablica 2: Suradnju s roditeljima/s učiteljem edukacijskim rehabilitatorom smatram bitnom

			Skupina		Ukupno
			EDU-REH	RODITELJI	
Suradnju s roditeljima/s učiteljem edukacijskim rehabilitatorom smatram bitnom	DA	N	14	27	41
		%	100,0%	100,0%	100,0%
Ukupno		N	14	27	41
		%	100,0%	100,0%	100,0%

Nadalje, kod tvrdnje suradnju s roditeljima/s učiteljem edukacijskim rehabilitatorom smatram bitnom svi ispitanici navode potvrdno. Mišljenja roditelja i učitelja edukacijskog rehabilitatora jednaka su kada je riječ o važnosti suradnje, dakle 100% ispitanika smatra da je suradnja između roditelja i rehabilitatora bitna, što je zapravo i osnovni preduvjet i prvi korak postojanju suradnje, dakle osviještenost suradnika o važnosti međusobne suradnje.

Tablica 3: Vaš stav o suradnji je

			Skupina		Ukupno	p*
			EDU-REH	RODITELJI		
Vaš stav o suradnji je	suradnja i međusobno uvažavanje je neophodno	N	14	21	35	0,199
		%	100,0%	77,8%	85,4%	
	nepotrebno je miješati se u rad učitelja edukacijskog rehabilitatora	N	0	5	5	
		%	0,0%	18,5%	12,2%	
	nešto drugo	N	0	1	1	
		%	0,0%	3,7%	2,4%	
Ukupno		N	14	27	41	
		%	100,0%	100,0%	100,0%	

*Fisherov egzaktni test

Kod tvrdnje *Vaš stav o suradnji je*, svi edukacijski rehabilitatori navode *suradnja i međusobno uvažavanje je neophodno*, u odnosu na 77,8% roditelja, međutim za navedenu tvrdnju statistički značajna razlika nije dokazana ($p > 0,05$). S obzirom na definirano istraživačko pitanje utvrđeno je da se stavovi roditelja/učitelja edukacijskih rehabilitatora temelje na suradnji i međusobnom uvažavanju.

Tablica 4: Najbitniji razlog između suradnje roditelja i učitelja edukacijskog rehabilitatora prema Vašem mišljenju je

			Skupina		Ukupno
			EDU-REH		
Najbitniji razlog između suradnje roditelja i učitelja edukacijskog rehabilitatora prema Vašem mišljenju je	razmjena informacija o djetetu	N	5		5
		%	35,7%		35,7%
	usklađivanje odgoja i obrazovanja u školi i u obitelji	N	9		9
		%	64,3%		64,3%
Ukupno		N	14		14
		%	100,0%		100,0%

Kod tvrdnje *najbitniji razlog između suradnje roditelja i učitelja edukacijskog rehabilitatora prema Vašem mišljenju je* 35,7% ispitanika navodi razmjena informacija o djetetu, dok 64,3% ispitanika navodi usklađivanje odgoja i obrazovanja u školi i u obitelji.

Tablica 5: Tko najčešće inicira suradnju

			Skupina		Ukupno	p*
			EDU-REH	RODITELJI		
Tko najčešće inicira suradnju	Ja	N	13	10	23	0,001
		%	92,9%	37,0%	56,1%	
	roditelj/učitelj edukacijski rehabilitator	N	1	17	18	
		%	7,1%	63,0%	43,9%	
Ukupno		N	14	27	41	
		%	100,0%	100,0%	100,0%	

*Fisherov egzakti test

Nadalje, pogleda li se vrijednost značajnosti testa na tablici 5 može se konstatirati kako je uočena statistički značajna razlika ($p = 0,001$) kod tvrdnje *tko najčešće inicira suradnju* i promatranih *skupina*, pri čemu 92,9% edukacijskih rehabilitatora navodi kako oni iniciraju, u odnosu na 37,0% roditelja.

Tablica 6: Razinu odnosa između Vas i roditelja/učitelja edukacijskog rehabilitatora biste opisali kao

			Skupina		Ukupno	p*
			EDU-REH	RODITELJI		
Razinu odnosa između Vas i roditelja/učitelja edukacijskog rehabilitatora biste opisali kao	odnos se temelji na otvorenosti	N	6	7	13	0,468
		%	42,9%	25,9%	31,7%	
	odnos se temelji na iskrenosti	N	2	9	11	
		%	14,3%	33,3%	26,8%	
	odnos je površan	N	1	1	2	
		%	7,1%	3,7%	4,9%	
	odnos se temelji na povjerenju	N	5	10	15	
		%	35,7%	37,0%	36,6%	
Ukupno		N	14	27	41	
		%	100,0%	100,0%	100,0%	

*Fisherov egzakti test

Nadalje, 42,9% edukacijskih rehabilitatora navodi kako se međusobno odnos temelji na povjerenju, u odnosu na 25,9% roditelja, pri čemu roditelji u puno većoj mjeri navode kako se odnos temelji na iskrenosti (33,3%), nema statistički značajne razlike između promatranih skupina ($p > 0,05$). Budući da je većina ispitanika odabrala odgovore koji međusobno opisuju odnos koji se temelji na povjerenju i iskrenosti, dolazi se da zaključka da je razina odnosa prema kvaliteti visoka, odnosno da su odnosi usmjereni k partnerstvu, kao najvišem mogućem stupnju suradničkog odnosa.

Tablica 7: Postoje li, prema Vašem mišljenju zapreke kvalitetnoj suradnji između Vas i roditelja/učitelja edukacijskog rehabilitatora

			Skupina		Ukupno	p*
			EDU-REH	RODITELJI		
Postoje li, prema Vašem mišljenju zapreke kvalitetnoj suradnji između Vas i roditelja/učitelja edukacijskog rehabilitatora	DA	N	6	1	7	0,004
		%	42,9%	3,7%	17,1%	
	NE	N	8	26	34	
		%	57,1%	96,3%	82,9%	
Ukupno		N	14	27	41	
		%	100,0%	100,0%	100,0%	

*Fisherov egzaktini test

Pogleda li se vrijednost značajnosti testa na tablici 7 može se konstatirati kako je uočena statistički značajna razlika ($p = 0,004$) kod tvrdnje *postoje li, prema Vašem mišljenju zapreke kvalitetnoj suradnji između Vas i roditelja/učitelja edukacijskog rehabilitatora* i promatranih skupina, pri čemu 42,9% edukacijskih rehabilitatora navodi DA, u odnosu na svega 3,7% roditelja.

Tablica 8: Najbolji oblik suradnje između roditelja i učitelja edukacijskog rehabilitatora za Vas je

			Skupina		Ukupno	p*
			EDU-REH	RODITELJI		
Najbolji oblik suradnje između roditelja i učitelja edukacijskog rehabilitatora za Vas je	individualni razgovor u školi	N	11	17	28	0,041
		%	78,6%	63,0%	68,3%	
	roditeljski sastanak	N	0	7	7	
		%	0,0%	25,9%	17,1%	
	pismeno informiranje	N	0	2	2	
		%	0,0%	7,4%	4,9%	
	grupni razgovor	N	1	0	1	
		%	7,1%	0,0%	2,4%	
	pedagoška radionica	N	2	1	3	
		%	14,3%	3,7%	7,3%	
Ukupno		N	14	27	41	
		%	100,0%	100,0%	100,0%	

*Fisherov egzaktini test

Nadalje, pogleda li se vrijednost značajnosti testa na tablici 8 može se konstatirati kako je uočena statistički značajna razlika ($p = 0,041$) kod tvrdnje *najbolji oblik suradnje između roditelja i učitelja edukacijskog rehabilitatora za Vas je* i promatranih skupina, pri čemu 25,9 roditelja navodi roditeljski sastanak i pismeno informiranje (7,4%), u odnosu na 0%

edukacijskih rehabilitatora. Tablica pokazuje da roditelji biraju individualni razgovor kao najbolji oblik suradnje, dok se nitko od roditelja nije odlučio kao najboljim okarakterizirati grupne razgovore. Učitelji edukacijski rehabilitatori se najviše odlučuju za individualni razgovor koji je, prema mišljenju većine učitelja edukacijskih rehabilitator (78,6) najbolji oblik suradnje. Iako nitko od učitelja edukacijskih rehabilitatora ne smatra da je roditeljski sastanak i pisano informiranje za roditelje najbolji oblik suradnje, on je itekako bitan i potreban u svakom odgojno-obrazovnom procesu. Nitko od ispitanika nije predložio neki vlastiti odgovor. S obzirom na definirano istraživačko pitanje utvrđeno je da roditelji/učitelji edukacijski rehabilitatori radije odabiru individualni razgovor u školi kao najbolji oblik suradnje.

Tablica 9: Ostvarujete li komunikaciju s roditeljima/učiteljima edukacijskim rehabilitatorima putem

			Skupina		Ukupno	p*
			EDU-REH	RODITELJI		
Ostvarujete li komunikaciju s roditeljima/učiteljima edukacijskim rehabilitatorima putem	web-stranice škola	N	2	0	2	0,018
		%	14,3%	0,0%	4,9%	
	web-mjesta učitelja	N	0	1	1	
		%	0,0%	3,7%	2,4%	
	e-maila	N	2	1	3	
		%	14,3%	3,7%	7,3%	
	SMS poruke	N	5	21	26	
		%	35,7%	77,8%	63,4%	
	nešto drugo	N	5	4	9	
		%	35,7%	14,8%	22,0%	
Ukupno		N	14	27	41	
		%	100,0%	100,0%	100,0%	

*Fisherov egzaktini test

Pogleda li se vrijednost značajnosti testa na tablici 9. može se konstatirati kako je uočena statistički značajna razlika ($p=0,018$) kod tvrdnje *ostvarujete li komunikaciju s roditeljima/učiteljima edukacijskim rehabilitatorima putem* i promatranih skupina, pri čemu 77,8% roditelja navodi SMS poruke, u odnosu na 35,7% edukacijska rehabilitatora.

Zaključak

Nastojeći u teorijskom dijelu ovoga rada saznati što suvremena literatura kaže o pojmu suradnje između roditelja djece s teškoćama u razvoju i učitelja edukacijskog rehabilitatora nailazi se na brojne autore koji ističu važnost ovog međuodnosa. Rad je usmjeren na proučavanje raznolikih oblika suradnje koji u principu proizlaze iz okvira standardnih oblika. Kao jedan od najbitnijih razloga, zbog kojih je suradnja potrebna navodi se usklađenost odgojnih djelovanja između obitelji i obrazovne ustanove, a u cilju postizanja cjelovitog razvoja djetetove ličnosti. Polazimo li od činjenice da su i obitelj i obrazovna ustanova sredine važne za djetetov život, neizbježno je zaključiti kako je sklad tih dviju sredina djetetove socijalizacije zapravo neophodan. Jedan

od čimbenika u uspostavljanju suradnje svakako je komunikacija, a tek kada je ona podržavajuća možemo govoriti o uspostavi kvalitetne suradnje. Međutim taj je odnos potrebno unapređivati, kako bi se on razvijao i od razine površnog prešao sve do najviše razine nekog odnosa, a to je razina partnerstva. Načini i oblici suradnje raznoliki su, od individualnog razgovora, preko roditeljskih sastanaka, do skupnog informiranja, od grupnih razgovora do savjetovanja. Rezultati provedenog istraživanja pokazuju postojanje suradnje između roditelja djece s teškoćama u razvoju i učitelja edukacijskog rehabilitatora te daljnje unapređivanje suradničkih odnosa kroz različite oblike suradnje. Visok je stupanj osviještenosti i roditelja djece s teškoćama u razvoju i učitelja edukacijskog rehabilitatora o važnosti suradnje i međusobnog uvažavanja. Također je uočljivo kako je i jednoj i drugoj skupini ispitanika najvažniji povod za uspostavljanje suradnje upravo usklađivanje odgoja u obitelji i u školi. Nadalje, 42,9% edukacijskih rehabilitatora navodi kako se međusobno odnos temelji na povjerenju, u odnosu na 25,9% roditelja, pri čemu roditelji u puno većoj mjeri navode kako se odnos temelji na iskrenosti (33,3%). Rezultati o sudjelovanju roditelja u raznim oblicima suradnje pokazuju kako je sudjelovanje roditelja često, a kada biraju oblik suradnje uočena je statistički značajna razlika ($p=0,041$), pri čemu 25,9 roditelja navodi roditeljski sastanak i pismeno informiranje (7,4%), u odnosu na 0% edukacijskih rehabilitatora. Uočeno je kako 85,2% roditelja djece s teškoćama u razvoju osjećaju i izuzetno cijene trud koji su učitelji edukacijski rehabilitatori uložili u pripremu i realizaciju online nastave u vanrednim okolnostima za vrijeme COVID pandemije. Na kraju, rezultati ovog ispitivanja govore o dobroj razini suradnje, ipak, suradnje je dinamičan proces, i potrebno je stalno raditi na poboljšanju, i povezivanju ovih dviju sredina.

Literatura

- Bašić, J., Žižak, A., Koller – Trbović, N. (1993). *Integralna metoda u radu s predškolskom djecom i njihovim roditeljima*. Zagreb: Alinea.
- Ćurković, N., Krašić, S. i Katavić, I. (2020). Stavovi učitelja i roditelja učenika osnovnih škola o nastavi na daljinu. *Odgojno-obrazovne teme*, 3 (5), 5-24. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/249112>.
- Delinić, M. (2020). *Oblici suradnje roditelja i odgojitelja u odgojno obrazovnoj ustanovi*. Petrinja.
- Holinka, H. (2019). *Suradnja roditelja i budućih učitelja razredne nastave* (Diplomski rad). Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:078226>.
- Kolak, A. (2006). Suradnja roditelja i škole. *Pedagogijska istraživanja*, 3 (2), 123-141. Preuzeto s https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=205286.
- Kudek Mirošević, J. i Granić, M. (2014). *Uloga edukacijskog rehabilitatora – stručnog suradnika u inkluzivnoj školi*. Grad: Zagreb, Alfa.
- Lalić, D., Mardešić, V., Nazor, M., Šandrović-Mucalo, V. (1999). *Avanturizam*.
- Lukaš, M. i Gazibara, S. (2010). Modaliteti suradničkih odnosa školskog pedagoga i roditelja. *Život i škola*, LVI (24), 210-229. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/63361>.
- Ljubetić, M. (2014). *Od suradnje do partnerstva obitelji, odgojno-obrazovne ustanove i zajednice*. Zagreb: Element d.o.o.
- Maleš, D. (1996). Od nijeme potpore do partnerstva između obitelji i škole. *Društvena istraživanja*. 5 (1), 75-88.
- Marjanović, M. (2020). *Modaliteti suradnje obitelji i odgojno-obrazovne ustanove* (Završni rad). Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:591156>.
- Milošak, N. (2008). *Uloga defektologa – učitelja u školi s posebnim programom*. Identitet struke zbornik radova 7. Kongresa Saveza defektologa hrvatske. Varaždin, Školska knjiga Zagreb 12.
- Potočnjak, B. (1983). *Uloga roditelja u odgoju djece*. Otokar Keršovani, Opatija.
- Rečić, M. (2006). *Kako mogu surađivati sa školom*. Đakovo: Tempo.
- Relja, J. (2005). Interpersonalna komunikacija kao osnova pedagoškog vođenja u savjetodavnom radu s obiteljima. *Napredak*, 146 (3), 389.-396.
- Rosić, V. i Zloković, J. (2003). *Modeli suradnje obitelji i škole*. Đakovo: Tempo.

Abstract

This article discusses the connection between the cooperation of the special education teacher and parents of children with disabilities, and their involvement in the educational process through the most diverse forms of cooperation, all in order to achieve the highest level of cooperation - partnership. Successful cooperation is an important factor in the educational process, and the parents themselves as well as the special education teacher develop the culture of the educational institution through their participation. Parents of children with disabilities and the special education teacher have a shared responsibility in developing collaborative relationships and should strive to enhance collaboration from a level where communication is superficial to a level where supportive and open communication prevails. Although their goal is the same, the roles of parents and the special education teacher still differ. The role of the special education teacher is marked by a professional approach, which certainly puts the special education teacher in the position of an initiator of cooperation, but without an equally interested parent on the other hand, the planned steps for cooperation would be impossible to implement. The aim of this article is to examine the level of awareness of the cooperation between parents of children with disabilities and the special education teacher, as well as to examine the importance of this cooperation and mutual respect, and to subsequently find out the quality of this cooperation and see what these new forms of cooperation are. The results of this research will provide a better insight into the relationship between the collaboration of the special education teacher and parents of children with disabilities, as well as show what new forms of collaboration are present given the situation caused by the COVID-19 virus.

Keywords: *cooperation, partnership, parents, special education teachers, online communication, educational process*